

INNOVATSION IQTISODIYOT — ZAMONAVIY RIVOJLANISHNING ASOSI

Musurmanov Radjab Muxammatovich

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti.

Onur HOŞNUT

Lecturer, Faculty of Political Sciences.

Ankara University.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17926528>

Annotatsiya. Maqolada innovatsion iqtisodiyotning zamonaviy rivojlanishdagi roli tahlil qilinadi. Innovatsion iqtisodiyotning mohiyati, asosiy xususiyatlari, iqtisodiy o'sishga ta'siri va mamlakatlar strategiyasidagi ahamiyati ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada texnologik, ijtimoiy va ekologik innovatsiyalarning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Innovatsion iqtisodiyot, iqtisodiy o'sish, texnologik innovatsiyalar, ijtimoiy innovatsiyalar, barqaror rivojlanish, mamlakat strategiyasi.

Аннотация. В статье анализируется роль инновационной экономики в современном развитии. Рассматриваются сущность инновационной экономики, её основные характеристики, влияние на экономический рост и значение в стратегии развития стран.

Также освещается роль технологических, социальных и экологических инноваций в экономике.

Ключевые слова: Инновационная экономика, экономический рост, технологические инновации, социальные инновации, устойчивое развитие, стратегия страны.

Abstract. The article analyzes the role of the innovative economy in modern development.

The essence of the innovative economy, its main features, impact on economic growth, and significance in national development strategies are examined. The article also highlights the role of technological, social, and ecological innovations in the economy.

Keywords: Innovative economy, economic growth, technological innovations, social innovations, sustainable development, national strategy.

Kirish. So'nggi o'n yilliklarda global iqtisodiyot jadal o'zgarishlarga duch keldi. Raqobat kuchaymoqda, texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda, va resurslar chegaralangan. Shu sharoitda mamlakatlar iqtisodiy barqarorlikni saqlash va global bozor raqobatida oldinda bo'lish uchun **innovatsion iqtisodiyotni** rivojlantirishga e'tibor qaratmoqdalar.

Innovatsion iqtisodiyot – bu mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida ilm-fan, texnologiyalar, innovatsiyalar va zamonaviy boshqaruvning asosiy omil sifatida ishlatilishini anglatadi. U nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va aholi turmush darajasini yaxshilaydi.

Innovatsion iqtisodiyot – bu iqtisodiy tizimning rivojlanishi innovatsiyalar, ilmiy tadqiqotlar va texnologik yangiliklar orqali amalga oshadigan tizim. Uning asosiy xususiyatlari quyidagilar:

1. **Texnologik yangiliklarga asoslangan rivojlanish:** Innovatsion iqtisodiyot yangi mahsulotlar, xizmatlar va ishlab chiqarish jarayonlarini yaratishga yo'naltirilgan. Masalan, qurilish sohasida energiya tejovchi va ekologik toza materiallar ishlatiladi.

2. **Resurslardan samarali foydalanish:** Innovatsiyalar kapital, mehnat va tabiiy resurslarni optimal ishlatishga yordam beradi. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi va mahsulot sifatini oshiradi.

3. **Raqobatbardoshlikni oshirish:** Innovatsion yechimlar mamlakat va kompaniyalarni global bozor raqobatida ilgari suradi. Misol uchun, texnologik startaplar yangi xizmatlar va mahsulotlarni yaratib, bozorda yetakchi oʻrinlarni egallaydi.

4. **Barqaror rivojlanish:** Ekologik toza texnologiyalar va resurslarni tejash iqtisodiy oʻsish bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilishga xizmat qiladi.

Innovatsion iqtisodiyotning asosiy vazifasi mamlakatning iqtisodiy oʻsishini ragʻbatlantirishdir. Shu orqali:

- **Ishlab chiqarish samaradorligi oshadi:** Yangi texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlar mahsulot ishlab chiqarish tezligini oshiradi.

- **Yangi ish oʻrinlari yaratiladi:** Innovatsion kompaniyalar ilmiy va texnik kadrlarni jalb qiladi, bu esa malakali ishchi kuchini shakllantiradi.

- **Eksport imkoniyatlari kengayadi:** Raqobatbardosh mahsulotlar global bozorda yuqori talabga ega boʻladi.

- **Investitsiyalar jalb qilinadi:** Innovatsion loyihalar banklar va sarmoyadorlar uchun jozibador boʻladi.

Masalan, qurilish sohasida modulli uylar va zamonaviy texnologiyalarni qoʻllash mamlakatning YaIM hajmini oshiradi va ish bilan bandlikni yaxshilaydi.

Innovatsion iqtisodiyotning asosiy yoʻnalishlari quyidagilardan iborat.

1. **Texnologik innovatsiyalar:** Yangi ishlab chiqarish usullari, avtomatlashtirilgan tizimlar va raqamli texnologiyalar. Qurilish, IT, energetika sohalarida keng qoʻllaniladi.

2. **Tashkiliy va boshqaruv innovatsiyalari:** Kompaniyalar va davlat organlarida samarali boshqaruv tizimlarini joriy etish. Masalan, elektron hukumat, avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari.

3. **Ijtimoiy innovatsiyalar:** Inson resurslarini rivojlantirish, taʼlim va malaka oshirish tizimlarini takomillashtirish.

4. **Ekologik innovatsiyalar:** Resurslarni tejash va atrof-muhitni muhofaza qiluvchi texnologiyalar, jumladan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish.

Innovatsion iqtisodiyotning rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi, quyidagi jihatlarda oʻz aksini topadi:

- **Global bozor raqobati:** Innovatsiyalar mamlakat mahsulotlarini yuqori sifatli va raqobatbardosh qiladi.

- **Barqaror iqtisodiy oʻsish:** Texnologik yangiliklar ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlaydi.

- **Jamiyat rivoji:** Yangi ish oʻrinlari va taʼlim tizimining yaxshilanishi aholining turmush darajasini oshiradi.

Misol tariqasida, AQSh va Yaponiya innovatsion iqtisodiyot orqali global texnologik yetakchilikni qoʻlga kiritgan.

Davlat siyosatida innovatsion iqtisodiyotga eʼtibor berish quyidagi strategik vazifalarni oʻz ichiga oladi:

1. **Ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish:** Universitetlar va ilmiy markazlar yangi texnologiyalar yaratishi uchun mablag' ajratish.

2. **Startaplarni qo'llab-quvvatlash:** Yosh tadbirkorlarni grantlar, soliq imtiyozlari va biznes inkubatorlari orqali rag'batlantirish.

3. **Xalqaro hamkorlik:** Innovatsion texnologiyalarni jahon bozoridan o'rganish va mamlakatga tatbiq etish.

4. **Ta'lim va kadrlar tayyorlash:** STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) yo'nalishlarini rivojlantirish orqali malakali ishchi kuchini shakllantirish.

Xulosa. Innovatsion iqtisodiyot zamonaviy rivojlanishning asosiy poydevori hisoblanadi.

U:

- Iqtisodiy samaradorlikni oshiradi,
- Raqobatbardosh mahsulotlar yaratadi,
- Iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi,
- Barqaror rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilishga yordam beradi.

Shuning uchun, har bir mamlakatning iqtisodiy siyosatida innovatsion iqtisodiyot ustuvor yo'nalish bo'lishi shart. Bu yo'l orqali davlatlar global bozor raqobatida yetakchi o'rinlarni egallashi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ulku, H., *R&D, Innovation, and Economic Growth: An Empirical Analysis* (IMF Working Paper 04(185), 2004).
2. Kostis, P. C., *Culture, innovation, and economic development*, Journal of Innovation and Entrepreneurship, vol. 10 (2021).
3. Singh, L., *Innovations and Economic Growth in a Fast Changing Global Economy: Comparative Experience of Asian Countries* (MPRA Paper, 2006).
4. Zeynalli, L., Huseynli, G., Huseynli, M., *The impact of the innovation on the economy: an empirical analysis for Azerbaijan*, Socio-Economic Challenges, 6(4) (2022).
5. Khairutdinov, R. R., Antropova, T. G., Mukhametzyanova, F. G., Yarullina, A. Sh., *Comparative Perspectives on Innovative Development of Russian Economy: Influence of Sustainable Factors?*, Journal of Entrepreneurship Education, Vol. 21, Issue 3 (2018).
6. Komilova, D. R., *Development Factors of Innovative Economy*, Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review, Vol 12 (2023). Krysovaty, I., Rozumnyi, O., Ivashkiv, Y., Aliiev, E., Furyk, Y., *Innovation Park and Its Role in Stimulating Economic Growth*, African Journal of Applied Research, Vol 10 No 1 (2024).
7. Sattorkulov O.T., Buriboev E.N., *The Role of Innovation Activity in the Conditions of Economy Globalization*, European Journal of Economics, Finance and Business Development, Vol 1, Issue 8 (2023). (Uzbekistan) "The Innovation economy" – Elektron ilmiy-amaliy jurnal, Vol 1 No 05 (2025) (masalan: muammo, metodologiya)
8. Perez, C., *Technological Revolutions and Financial Capital: The Dynamics of Bubbles and Golden Ages* (2003) – texnologik inqiloblar va iqtisodiy o'sish haqida.